

Világgazdaság tagolódása

JENEY LÁSZLÓ¹

1 Gazdaságföldrajz online tananyag 2020

A világ különböző szempontok szerint tagolható nagytérségekre. Természetföldrajzi szempontok szerint a Föld szárazulatai 5 *kontinens*re terjednek ki: Ázsia, Európa, Afrika, Amerika és Ausztrália.

A kontinensekkel nem feltétlen esnek egybe a világ társadalomföldrajzi (vagy azon belül kulturális földrajzi) alapon kirajzolódó *kultúrrégiók*, amelyekhez tartozó társadalmak a különböző kulturális ismérvek alapján (pl. antropológiai jelleg, mentalitás, vallás, nyelv, nemzetiség, hagyományok, szokások, társadalomszerveződés) közös jellemvonásokkal rendelkeznek. (Ezek a kultúrrégiók formális típusához sorolhatók.) (TRÓCSÁNYI A. 2002) Európa és Ausztrália önmaga alkot egy-egy kultúrrégiót, Amerika Észak- és Latin-Amerikára osztható. Az Iszlám Világ az egyetlen interkontinentális kultúrrégió, amely Afrikára és Ázsiára is kiterjed, ezen kívül Afrikán belül Trópusi-Afrika, Ázsián belül pedig Dél-, Délkelet-, valamint

Kelet-Ázsia különíthető el. A legnehezebben Ázsia „üres harmadát” kitevő Észak-Ázsia² (vagy Oroszország ázsiai része) határolható le.

2 Az államhatárokhoz igazodó felosztásoknál Észak-Ázsia Oroszország részét képezi. Ezt indokolja a gyakran országos statisztikai adatokra támaszkodó összehasonlíthatóság, másrészt az orosz lakosság túlnyomó többsége. Itt Észak-Ázsia vagy 1.) Oroszországgal együtt Európához tartozik, vagy 2.) miatta Oroszország (régen a Szovjetunió) kikerül Európából, amely egy külön, a kontinensektől független egységet alkot. Az államhatárokhoz nem igazodó felosztásnál gyakran 3.) egy teljesen önálló Észak-Ázsia egység jelenik meg. Ennek előnye, hogy ez a periferikus terület sem az európai, sem pedig a kelet-ázsiai centrumtérséghez nem sorolódik (igaz jelentéktelen globális gazdasági és demográfiai súlya nem mérhető a többi kultúrrégióhoz). Vagy 4.) Kelet-Ázsiával alkot egy régiót (Észak- és Kelet-Ázsia). Ez utóbbit indokolja az utóbbi időkben felerősödő kínai migráció Szibéria és az Orosz-Távol-Kelet irányába. Japánnak és Kínának a gazdasági érdekeltsége is várhatóan növekedni fog a szénhidrogénekben gazdag Szibéria gazdasági hasznosításában.

A gazdaságföldrajzon belül egyre inkább kiemelt figyelmet kap a gazdaság és a kultúra közötti kapcsolatok elemzése, egyes gazdasági ágazatok különösen kultúraérzékenyek (pl. szórakoztatóipar, turizmus, vendéglátás). Az új gazdaságföldrajz nem hagyja figyelmen kívül a gazdasági tevékenységek és a különböző régiók társadalmi-kulturális szokásai közötti összefüggéseket (MACKINNON, D. – CUMBERS, A. 2007).

Az egyes kulturális ismérveknek sajátos

gazdaságföldrajzi következményei lehetnek, meghatározhatják a vállalkozókedvet, az állam szociális érzékenységet, a gazdasági etikát (pl. a kamatszedés az iszlámban), a fogyasztási szokásokat, a munkamorált, a nők helyzetét, a születésszabályozást. Az egyes kultúrrégiók így különböző kulturális háttérükkel és természeti erőforrásaikkal eltérő módon reagálnak a változó világgazdasági viszonyokhoz a gyarmatosítás korától egészen napjaink modern globalizációjáig.

világgazdasági helyzet	világgazdasági erőterek			
	Amerika	Európa–Afrika	nem egyértelmű	Távol-Kelet
centrum	Észak-Amerika	Európa	Ausztrália -->	Kelet-Ázsia
félperiféria	Latin-Amerika	Iszlám Világ		Délkelet-Ázsia
periféria		Trópusi Afrika	Dél-Ázsia	É- és Belső-Ázsia

1. táblázat: A Föld kultúrrégióinak világgazdasági erőterek szerinti helyzete

Forrás: GOLOBICS P. 2002 alapján a szerző összeállítása

G a z d a s á g f ö l d r a j z i szempontból az ezredforduló után három nagyobb *világgazdasági erőter* rajzolódik ki, melynek az ún. Triád (Észak-Amerika, Európa és Kelet-Ázsia) jelenti az akciócentrumát. Ausztrália is fejlett *centrum*térség, azonban egyre inkább betagozódik a távolkeleti világgazdasági erőterbe. Mind a három erőteren belül a

centrumokhoz *félperifériák* (Latin-Amerika, Iszlám Világ és Délkelet-Ázsia) és *perifériák* (Trópusi-Afrika és Dél-Ázsia) kapcsolódnak (1. táblázat). Dél-Ázsia besorolása sem egyértelmű, mind a három erőterrel kapcsolatrendszerben tart fenn. Természetesen minden kultúrrégió belül vannak olyan országok, amelyek régiójuktól eltérő világgazdasági pozíciót

töltenek be a centrum–periféria viszonyrendszerben (pl. Afganisztán, Albánia, Dél-afrikai Köztársaság, Észak-Korea, Mianmar, Mongólia vagy Nicaragua).

Irodalomjegyzék

- GOLOBICS P. 2002: A világgazdaság kialakulásának folyamata és jelenlegi térszerkezete. – In: TÓTH J. (szerk.): Általános társadalomföldrajz I. – Budapest – Pécs: Dialóg Campus Kiadó
- MACKINNON, D. – CUMBERS, A. 2007: An Introduction to Economic Geography. – Harlow: Pearson Education Limited
- TRÓCSÁNYI A. 2002: A kulturális földrajz alapjai. – In: TÓTH J. (szerk.): Általános társadalomföldrajz I. – Budapest–Pécs: Dialóg Campus Kiadó